

در رساله مجاز امام صادق علیه السلام

اصول فقه (بحث چهارم - اصول عملیه)

مقدمات ثلاثه (مقدمه سوم)

جلسه ۴۷۵

استاد شفیعی

خلاصه بحث گذشته

شیخ: لا تنقض منسوب به متیقن است.

این کلام مطرود است.

اسناد لا تنقض به یقین، اسناد حقیقی است یا مجازی؟

حقیقی بودن مستلزم تحصیل حاصل است، زیرا به صرف حصول شک، یقین متزلزل می شود؛ پس خطاب لا تنقض، عبث خواهد بود.

مراد از لا تنقض، این است که در ظاهر به یقین نسبت داده شده، اما مراد، عدم نقض احکام متیقن است.

مراد از لا تنقض

احتمال سوم: لا تنقض، منسوب به یقین است به نحو مجاز؛ در حقیقت عدم نقض متیقن مراد است.

احتمال چهارم: کلام امام علیه السلام از باب کنایه است.

فرق کنایه با مجاز

در اسناد مجازی، مقصود فقط همان معنای مجازی است.

در کنایه معنای ظاهری و کنایه اراده می شود.

تصورات اربعه

۱. شیخ انصاری: مراد از یقین، متیقن است به نحو مجاز در کلمه.

۲. باید یک کلمه‌ی «احکام متعلق» در تقدیر بگیریم. یعنی متعلق متیقنی در تقدیر است.

۳. نقض به خود یقین نسبت داده شده منتهی به نحو مجاز در اسناد، و مصحح این مجاز، اتحاد یقین

و متیقن است، یا اینکه یقین آلت و طریق به متیقن است.

۴. مراد نهی از نقض یقین، کنایه است از لزوم عمل به متیقن و اجرای احکام متیقن. زیرا یقین به شیء مقتضی برای عمل به آن شیء است.

قول مختار

از وجوه اربعه، اراده دو وجه اول بعید است؛ پس امر دائر است در دو وجه اخیر.

مصنف: توجیه چهارم وجیه تر و اقرب است و شاید مراد شیخ هم همین مورد باشد.

اگر چه از بعضی تعبیرات شیخ، اراده وجه اول هم ظاهر می شود. لکن مرحوم نائینی، چنین اراده‌ی را از شیخ بعید دانسته.

نظر مصنف

وجه چهارم، یعنی استعمال کنایی اقرب و برترین وجوه است.

در کنایه یک بلاغتی است که در بقیه‌ی وجوه نیست.

اگر توجیه چهارم را گرفتیم ظاهر اخبار هم حفظ می شود.